

DATUM 23 februari 2021
AAN De leden van de gemeenteraad
VAN College van B&W
ONDERWERP Implementatie Wet inburgering 2022

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 1 januari 2022 treedt naar alle waarschijnlijkheid de nieuwe Wet inburgering in werking. Naar alle waarschijnlijkheid, omdat in november 2020 de invoeringsdatum al verschoven is van 1 juli 2021 naar 1 januari 2022. Waarbij door het ministerie aangegeven is dat ook deze datum niet 'hard' is. Tegelijkertijd constateren we dat alle betrokken partijen, waaronder de landelijke overheid, gemeenten, COA en DUO, alle belang hebben bij een zo snel mogelijke inwerkingtreding. Het huidige inburgeringssysteem voldoet namelijk niet.

In deze memo gaan wij in op de uitgangspunten van de nieuwe wet, informeren wij u over hoe wij ons voorbereiden op de nieuwe wet en welke planning wij daarvoor in acht nemen.

Nieuwe Wet inburgering

De nieuwe wet betreft een stelselwijziging en vervangt het huidige inburgeringssysteem. In het huidige stelsel zijn inburgeraars zelf verantwoordelijk voor hun inburgering. Men moet namelijk zelf een inburgeringstraject inkopen bij een taalaanbieder naar keuze. Als men dit niet zelf kan betalen dan kunnen ze hiervoor een lening afsluiten bij DUO, die overigens bij het met goed gevolg afleggen van het inburgeringsexamen wordt kwijtgescholden.

De afgelopen jaren hebben diverse onderzoeken uitgewezen dat dit systeem onvoldoende is: inburgeraars doen te lang over hun inburgeringstraject en daarbij worden ze niet geprikkeld om het hoogst haalbare taalniveau na te streven. Daarnaast wordt de verbinding met participatie onvoldoende gemaakt. Bovendien blijken inburgeraars kwetsbaar op een vrije markt waar fraude voorkomt door taalaanbieders die misbruik maken van de mogelijkheden die het huidige (leen)stelsel hen biedt.

In de nieuwe Wet inburgering krijgen gemeenten een veel nadrukkelijker rol bij de uitvoering van de wet. De regie op de wet komt namelijk bij gemeenten te liggen. Het Rijk wil met een nieuw stelsel bereiken dat alle nieuwkomers met een inburgeringsplicht zo snel mogelijk Nederlands leren spreken en schrijven op het voor hen hoogst haalbare niveau en kennis van de Nederlandse maatschappij hebben. Ook is het doel dat zij zo snel mogelijk - bij voorkeur via betaald werk - participeren, om zo volwaardig mee te kunnen doen in onze samenleving.

Het inburgeringsstelsel gaat uit van maatwerk en dualiteit (combinatie van taal leren en participatie). Het takenpakket van gemeenten wordt uitgebreid ten opzichte van het huidige stelsel. Concreet betekent het voor gemeenten dat zij verantwoordelijk worden voor het organiseren van het inburgeringsaanbod en de ondersteuning van inburgeraars. De nieuwe Wet inburgering is geen decentralisatie. Het Rijk stelt het beleid op en laat daarbij beperkte beleidsvrijheid voor gemeenten.

Naast gemeenten voeren ook organisaties als het COA en de DUO delen van de nieuwe wet uit. Het COA zorgt binnen de asielzoekerscentra voor een voorbereidend inburgeringsprogramma. DUO blijft bepalen of een persoon inburgeringsplichtig is, verzorgt de centrale inburgeringsexamens voor het taalonderwijs, verstrekt een lening aan

gezinsmigranten en handhaaft indien een persoon niet binnen de gestelde inburgeringstermijn is ingeburgerd.

De Tweede Kamer heeft vóór de zomervakantie 2020 de wet aangenomen. De Eerste Kamer is in december 2020 unaniem akkoord gegaan met de nieuwe wet.

Lokale voorbereiding

We zijn ons als gemeente aan het voorbereiden op de invoering van de nieuwe wet. Dit doen we binnen de SWO voor Hogeveen en De Wolden gezamenlijk, omdat de uitvoering van deze wet belegd is bij het Werkplein. Daarnaast werken we in de Arbeidsmarktregio Drenthe (AMRD) op onderdelen samen om de wet vanaf 2022 uit te kunnen voeren.

Op 23 februari 2021 hebben we als college het Plan van Aanpak implementatie Wet inburgering vastgesteld. We hebben daarbij de SWO gevraagd om de invoering verder voor te bereiden en om de wet uit te voeren. Zoals gezegd beleggen we de uitvoering van de wet bij het Werkplein. Op het Werkplein werken een aantal medewerkers die specifiek voor de doelgroep inburgeraars zijn vrijgemaakt. Het gaat hier enerzijds om het bieden en regelen van passende huisvesting en maatschappelijke begeleiding in samenwerking met vrijwilligers. En anderzijds zijn er werkcoaches werkzaam die inburgeraars helpen om (weer) maatschappelijk actief te worden via betaald werk, vrijwilligerswerk of andere vormen van participatie.

Onze medewerkers draaien mee in verschillende pilots om ons voor te bereiden op de invoering van de nieuwe wet:

1. Vanaf september 2019 tot en met maart 2021 draaien we met de gemeenten Midden-Drenthe, De Wolden en Hogeveen pilot op het gebied van vrouwelijke statushouders. Hiervoor hebben we een landelijke subsidie ontvangen à € 200.000. U bent hier in september 2019 via een brief over geïnformeerd. Na afloop van deze pilot informeren wij u over de uitkomsten van deze pilot.
2. We starten begin 2021 met een pilot op het gebied van brede intake en PIP (Persoonsplan Integratie en Participatie). De wet vraagt van ons om onze dienstverlening op te starten op het moment dat iemand nog in een AZC verblijft. Dit vraagt nauwe samenwerking met het COA. Deze pilot wordt voorbereid in de AMRD.
3. En tot slot gaan we begin 2021 in de AMRD starten met een pilot rondom het thema ontzorging. Inburgeraars met een bijstandsuitkering moeten namelijk verplicht de eerste zes maanden na huisvesting in de gemeente financieel ontzorgd worden. Dit betekent dat wij als gemeente de vaste lasten door betalen vanuit de uitkering of via budgetbeheer. En dat wij in de tussenliggende periode de doelgroep vaardigheden gaan aanleren om dit na zes maanden zelfstandig te kunnen doen. Aangezien dit (ook) een nieuwe taak is, willen we daar het komende jaar ervaring mee op doen.

De nieuwe Wet inburgering bestaat grotendeels uit het uitvoeren van wettelijk vastgestelde taken. Er is op onderdelen ruimte voor gemeentelijke beleidsvrijheid. Dit gaan we vastleggen in een verordening en deze zal in de tweede helft van 2021 aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Bij de lokale voorbereidingen betrekken we ook onze gemeentelijke samenwerkingspartners. Binnen het huidige inburgeringsstelsel werken we namelijk al samen met onder andere ons welzijnswerk, werkgevers, Stark en vrijwilligersorganisaties. Deze opgedane ervaringen nemen we mee in het nieuwe stelsel.

Samenwerking Arbeidsmarktregio Drenthe (AMRD)

Zoals gezegd bereiden wij ons ook op regionaal gebied voor op de invoering van de nieuwe wet. Dit doen we binnen het samenwerkingsverband van de AMRD. Op 23 februari 2021 hebben we ook het 'Uitvoeringskader Wet inburgering in de Arbeidsmarktregio Drenthe' in ons college vastgesteld.

In dit uitvoeringskader hebben we in gezamenlijkheid uitgangspunten geformuleerd op alle onderdelen uit de wet. Daarbij hebben we ook aangegeven welke onderdelen we op lokaal niveau uit gaan werken en welke op regionaal niveau. Voordat we het uitvoeringskader hebben vastgesteld, hebben we verschillende partijen hierover geïnformeerd en hebben we input opgehaald. Dit hebben we gedaan bij klantmanagers van de gemeenten, taalaanbieders, werkgevers, statushouders, maatschappelijk begeleiders en voorzitters van de Cliëntenraden.

We hebben de Cliëntenraden gevraagd om een advies te geven op het concept uitvoeringskader, en bij voorkeur één gezamenlijk advies. Alleen de Cliëntenraad van de gemeente Midden-Drenthe heeft hier gebruik van gemaakt.

Na deze gesprekken en het advies van de Cliëntenraad Midden-Drenthe hebben we het uitvoeringskader op onderdelen aangescherpt. In de gesprekken met de genoemde partijen merkten we groot enthousiasme voor de wijze hoe we dit in de AMRD met elkaar oppakken en de wijze hoe we de wet willen gaan uitvoeren.

We hebben in het uitvoeringskader een keuze gemaakt op welke onderdelen we regionaal gaan samenwerken:

1. Brede intake en PIP. In de werkgroep brede intake en PIP wordt in gezamenlijkheid met het COA gesproken over de invulling van de brede intake en de PIP (Persoonsplan Inburgering en Participatie). Het doel is om afspraken te maken hoe er invulling gegeven kan worden aan het zo snel mogelijk in beeld brengen van de toekomstige inwoner van de gemeente. En ook zo vroeg mogelijk te starten met (vormen van) inburgering.
2. Financieel ontzorgen. In de werkgroep financieel ontzorgen is in gezamenlijkheid gesproken over hoe er uitvoering gegeven kan worden aan de verplichte financiële ontzorging van de doelgroep. Gezien de verschillen in de uitvoering op het gebied van inkomensverstrekking en budgetbeheer is niet het doel om tot een eensluidende manier van werken te komen. Wel zijn er gezamenlijke uitgangspunten geformuleerd en wordt in de werkgroep gewerkt aan een mogelijke aanpak om statushouders in de periode van zes maanden financieel zelfredzaam te maken.
3. Module Arbeidsmarkt en Participatie (MAP). Gemeenten moeten de doelgroep voorbereiden op deelname aan de arbeidsmarkt. Omdat gezamenlijke werkgeversdienstverlening een onderwerp is binnen de AMRD, werken we dit onderdeel in gezamenlijkheid uit.
4. Inkoop leerroutes. De gemeenten moeten drie verschillende leerroutes inkopen die aansluiten bij de verschillende niveaus van inburgeraars. De inkoop bereiden we in gezamenlijkheid voor. Alle gemeenten in de AMRD hebben besloten om de gemeente Emmen formeel te mandateren om de inkoop te regelen. Deze samenwerking is tot stand gekomen omdat alle individuele gemeenten te klein zijn om zelfstandig de inkoop te kunnen doen in verband met de grootte van de doelgroep.

Voor de brede intake en PIP, financieel ontzorgen en de MAP geldt dat de samenwerking als doel heeft om ideeën uit te wisselen en kennis en expertise op dit vlak te bundelen. Gemeenten hebben immers allen dezelfde wettelijke opdracht meegekregen. Daardoor ligt het voor de hand om dit gezamenlijk af te stemmen. Niet als doel om alles hetzelfde uit te voeren, maar meer om van elkaar te leren en met elkaar te delen.

Voor de inkoop van leerroutes ligt dit iets anders: we kopen de leerroutes gezamenlijk in dus zullen binnen de AMRD dezelfde eisen en voorwaarden gaan stellen.

Financiën

Voor de uitvoering van de nieuwe wet krijgen we vanuit het Rijk enkele budgetten. Het gaat hier onder andere om uitvoeringskosten (personeelskosten), ICT systemen, MAP en de inkoop van de leerroutes. Vooralsnog schatten we in dat de meeste Rijksbudgetten voldoende zijn om de kosten te kunnen dekken. In het uitvoeringskader hebben we ook bepaald dat we als gemeenten geen extra gemeentelijke middelen willen inzetten bovenop de Rijksmiddelen.

We willen echter wat dieper ingaan op een mogelijk financieel risico op het gebied van de inkoop van de leerroutes. In den lande horen we van enkele taalaanbieders dat het budget wellicht ontoereikend is. Dit hangt echter mede af van de eisen die we stellen aan deze taaltrajecten.

Omdat we bezig zijn met de opstart van de aanbestedingsprocedure weten we de financiële haalbaarheid momenteel niet. In maart 2021 leggen we de concept aanbestedingsdocumenten voor aan verschillende taalaanbieders. Op basis daarvan kunnen we een eerste inschatting maken of we hier tegen vraagstukken aan gaan lopen.

Vanaf medio april gaan we de aanbesteding formeel publiceren en kunnen we een betere inschatting maken of onze gestelde eisen financieel uitvoerbaar zijn waarbij het Rijksbudget kaderstellend is. Als dat niet het geval is dan moeten we (1) onze eisen naar beneden bijstellen of (2) ergens anders financiële ruimte zien te vinden waardoor het wél haalbaar is.

Mocht deze situatie zich voordoen dan zullen wij de gemeenteraad daarover zo spoedig mogelijk informeren en wellicht vragen om daar een besluit over te nemen.

Planning

Rekening houdend met een invoeringsdatum van 1 januari 2022 ziet de planning er op hoofdlijnen als volgt uit:

Wat	Wanneer
Vaststelling Plan van Aanpak door het college	Februari 2021 (inmiddels gereed)
Vaststelling uitvoeringskader AMRD en informeren gemeenteraad	Februari 2021 (inmiddels gereed)
Publicatie aanbestedingsdocumenten	April 2021
Definitieve gunning leerroutes en ondertekening overeenkomsten	September 2021

Vaststellen verordening	Oktober/november 2021
Inwerkingtreding Wet inburgering 2022	1 januari 2022

Tot slot

We hopen u met dit uitgebreide memo voldoende te hebben geïnformeerd over de komende wetswijziging op het gebied van inburgering. Voor de goede orde en voor meer achtergrondinformatie hebben we als bijlage het uitvoeringskader meegestuurd.

Met vriendelijke groet,

Het college